

Üles, üles hellad vennad

Andres Lemba (1968)

Rahvalaulud Vändra ja Tõstamaa kihelkonnast

Austatud poiste- ja meeskooride dirigendid!

Käesoleva rahvalaulu „Üles, üles, hellad vennad“ puhul on seade autor, Andres Lemba erakordselt hästi tabanud poiste maailma ilmestavaid toone. Sellel rikkalikul, lõuendil on ohtrealt värve, millest ehk kirkamaid saab iseloomustada kui põnev, energiline, laulev ja ilust ülev. Kindlasti ei puudu sellest ka paras annus krutskeid!

Tekst ja artikulatsioon:

Oluline on hoida teksti aktiivse ja erksana, ent paneme kindlasti tähele, et see ei lõhuks voogavat fraseeringut. Hea laulvuse saavutamiseks on vajalik täishäälikutele anda maksimaalne pikkus, eriti juhtivates meloodialiinides nagu „Üles, üles, hellad vennad, üles, üles“, „Sõidame nüüd Sõõrumäele üles“, „Laula, laula suukene“, Liigu linna keelekene“ jne...

Sõnade „üles“, mida laulus esineb üsna ohtrealt, anda mõtteline vajutus sõna esimesele silbile.

Esimesel leheküljel palun sõnalõpud öelda fraaside lõpus, enne veerandpause lühidalt, teisele kaheksandikule, et järgnev paus jääks „puhtaks“. Edasises muusikas, alates taktist 11 lähevad sõnalõpud pausile, välja arvatud laulu viimases süsteemis, taktis 66 olev fraas, mille sõnalõpp (ven-nad) öelda palun enne pausi.

Nooti on jäänud üks pisike viga. Taktis 34, peab bass/bariton laulma tekstil „vennad“, sarnaselt tenoritele.

Kõik meloodialiinid laulda suure rõõmu ja maksimaalse legatoga. Kõik helistiku vahetused on mõistlik sisse harjutada aeglases tempos, noot noodi vastu, et laulja nendega harjuks.

Dünaamiline plaan on suuresti noodis kirjas, aga lisaksin mõned muudatused, et saada ansambel just laulu alguses paremasse balanssi.

Üks peamine tõde on selles, et kõik hääled, kes ei laulu parasjagu juhtivat meloodiat, peavad partiid esitades kuulma meloodiat. Kui meloodialiin on kõlanud, palun võtta partii nüanss vaiksemalt, et järgnev meloodialiin saaks suurema kõlapinna. Palun julgelt innustada alte, et nende partii oleks sopranite vastusena samaväärse kõlatugevusega lauldud kui eelnev muusika.

Laulu algusest kuni subito fortenti hoida kõik hääled väga selgelt pianos, non crescendo ja suure põnevusega. 8. taktist laulda suure kandvusega kuni fermaadini.

Meloodialiinid vahemikus 11-18 laulda mezzoortes, 19-27 mezzopianos, 27-34 mezzofortes. Alates taktis 35 palun laulda soprani ja aldi partiis olevad meloodialiinid

fortes ning jälgida, et samal ajal kõlav tenor oleks alati nüanss vaiksem, ehk mezzofortes.

Saatehääled, kes ei laula meloodiat hoida taktide vahemikus 11-27 mezzopianos, taktides 27-34 mezzofortes, taktides 35-46 mezzopianos, pärast mida järgneva crescendoga jõuavad ka saatehääled fortesse, taktis 49.

Tempo primo, taktis 58-64 on tähtis, et toimuks dünaamiline tõus, nagu noodis kirjas, oht on jääda liialt pikaks ajaks väheütlevasse mezzofortesse. Alustame pianost ja kasvame ühlaselt fortissimosse.

Tempo

Laulupeo noodis olev märge „Hoogsalt“, ühtlasi Estonia Kontserdisaalis toimunud esitluskontserdil lauldud tempo jätame siiski palun kontsertettekannete tarbeks. Märgive ettekande plaaniks pigem „Põnevuse ning laulvusega“.

Laulupeol esitame laulu algtemoga ca **veerandnoot = 96**. Taktis 47-48 toimub väike aeglustus ning 49. taktis jätkame tempos ca 82.

Artikulatsioon ja hingamine.

Soprani/aldil on taktides 1-11 on kõik hingamised noodis tähistatud veerandpausidega, äravõtted palun teha enne pause, sellele eelneval kaheksandikul, et pausid jääks nõ puhtaks ja sõnalõpud kergeks. Taktid 7- 9 ning 9-10 viime kindlasti kokku.

Soprani/aldi partiis palun viia taktides 11-49 kõik fraasid välja pauside või noodis märgitud komadeni. Kõikidel juhtudel, kus selles vahemikus ei esine pause, veame kokku.

Sopran veab kokku taktid 49 ja 50 ning 51-52, kiire hingamine mõlema fraasi viimasel kaheksandikul. Aldi partii erineb sopranist selle poolest, et veab kokku taktid 49-51 ning hingab pärast seda. Järgmine hingamine takti 52 viimasel kaheksandikul on sopraniga sama.

Järgnevad äravõtted on mõlemal häälerühmal samad. Need on 54. takti teisel ja viiendal löögil ning 56. takti teisel löögil ja sellele järgneval 57. takti trükitud koma järel.

Taktides 58-65 toimub ahelhingamine.

66. taktis palun äravõtte teha teise löögi teisel kaheksandikul, et veerandpaus jääks puhtaks.

Meeshääled hingavad taktides 5-27 vaid pausiga tähistatud juhtudel, sealjuures palun äravõttele järgnev paus jätta „puhtaks“, teisisõnu läheb sõnalõpp viimasele kaheksandikule, mitte pausile. Erandina hingavad tenorid ja baritonid takti 22 järel ning bass koos ülejäänud häälerühmadega takti 26 järel.

Edasine muusikalõik on meeshäältele äravõteterohke, et anda muusikasse läbipaistvust ja erksust. Valdavalt on meeskoor, eriti bassid siit alates just saatefunktsioonis. Järgnevalt toon välja kõik artikulatsioonid, mis pole näidatud noodis pausi või komaga.

Tenor/bariton/bass äravõtted taktides 28, 30, 31, 32, 33, 34, 44, 46, 50, 52, 53, 55 kolmandal löögil, mis on ühtlasi ka hingamine uue fraasi tarbeks.

Äravõtte takti 50 ja 52 lõpus ning 54. ja 56. takti teisel löögil.

Taktides 58-65 toimub ahelhingamine ning taktis 66, teise löögi teisel kaheksandikul.

Ainsa erandina on taktid 54 ja 55, kus tenorid veavad fraasi üle taktijoone kokku, aga bass/bariton hingab.

Viimesel leheküljel, märkuse läbisegi juures laulavad kõik lauljad erinevatel aegadel, ent ei ole mõistlik muuta meloodiate tempot. See hoiab ära palju segadust ning annab lauljale suurema kindluse omal ajal sisse astuda ja laulda.

Jõudu töös kooridega ja jõudmist üles, laulukaare alla!

Kuno Kerge